

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

§. 1. Aliorum rationes.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

extensionis petit esse extra alium gradum extensionis, & non extra gradum intensiois: ergo aliquid est speciale in vno gradu, quod non est in alio, si enim vterque esset eiusdem rationis, cum vtroque esset composibilis, vel incomposibilis in ordine ad spatium. Tenentur secundo hi Auctores asserere gradus intensiois necessarii supponere gradum extensionis in omni qualitate; quia si possent dari gradus intensiois, sine gradibus extensionis, cum illi inter se sint penetrabiles, possent omnes penetrari, & daretur qualitas, quæ non exigeret partes extra partes, neque per se ipsam peteret extensionem contra id, quod hæc sententia ad quantitatem superadditam auferendam statuit. Posita subordinatione inter gradus extensionis, & gradus intensiois illi superadditis, liberum est his auctoribus, gradibus intensiois inter se subordinationem concedere, vel denegare.

- 74 Aliter possunt hi Auctores iuxta suam sententiam naturam qualitatis componere absque vlla subordinatione, differentia, vel dissimilitudine; graduum extensionis, & intensiois existentium in eadē parte subiecti, si dicant gradus omnes existentes in eadem parte subiecti, esse eiusdem omnino rationis inter se, omnes tamen inter se similes habere dissimilitudinem cum gradibus existentibus in alia parte subiecti, cum quibus neque omnes simul, neque illorum aliquis penetrari possunt, neque intensioem componere, sed si aliqua, necessarii vniōe extensiuæ esse annexendos. Hac ratione quilibet gradus existens in hac parte subiecti differret à gradu existente in alia, ita ut nunquam ex aliquo gradu existēte in hac parte & ex alio existente in alia, vnica posset fieri intensio, & omnes gradus existentes in eadem parte erunt omnino similes, & poterunt inter se vniri modo intensiuo; non verò extensiuo, & quilibet gradus erit addictus ad intensioem, & non extensionem cum hoc gradu componendam, & ad extensionem, & non intensioem constituendam cum alio. Constat ex his sententiam, asserentem non dari quantitatem superadditam, sed quamlibet entitatem corpoream esse quantitatem materialem, teneri gradus aliquos diuersæ rationis in qualitate assignare, non tamen omnes, potest enim asserere gradus omnes existentes in eadem parte subiecti esse eiusdem rationis inter se, & diuersæ à gradibus existentibus in alia parte, & hac ratione absque illa subordinatione graduum extensionem, & intensioem qualitatis hæc sententia defendere poterit. Alio etiam modo poterit dicere omnes gradus extensionis inter se esse eiusdem omnino rationis, differentes verò à quocumque intensiois gradu, & hac ratione constituenda est subordinatio inter gradus extensionis, & intensiois, ita ut gradus intensiois necessarii supponant gradum extensionis receptum in parte subiecti, & postea integrum his Auctoribus erit propugnare vel impugnare subordinationem inter ipsos gradus intensiois.

PUNCTUM III.

De terminis intensiois, & remissionis qualitatis.

- 1 Vponunt omnes Philosophi qualitates habere terminum aliquem, quem naturaliter excedere non possunt, hunc gratis octonario numero, significant, eodem iure potentes eundem sexto vel duodecimo significare. Dubitant an supernaturaliter possint qualitates terminum naturaliter præfixum excedere, quam dubitationem solui 3. Physicorum, sect.

Terminum remissionis infra quem maior remissio, & minor intensio dari nequeat qualitibus, negabit sua in Metaph. disp. 46. sect. 4. Rub. 1. de generat. tit. 3. q. 6. quem plures recentiores sequuntur. Alij prædictos terminos fixos esse volunt.

§. I.

Aliorum rationes.

- 2 Potissima ratio asserentium remissionem qualitatis præfixos habere terminos, hæc est. Qualitas requirit certam, & determinatam intensioem, ad operandum: ergo ad existendum. Antecedens omnes admittunt, consequentiam probant: esse est propter operari: ergo in statu in quo non potest operari, non potest esse. Perdoctus

è nostris Magister cui hæc arripit ratio, cum prauideret posse ei obici, qualitatem existentem in vltima parte sphaeræ posse existere, & non operari: sic obiectionem ad suam sententiam probandam præoccupauit. Illa vltima pars lucis existens in extremo sphaeræ habet virtutem illuminandi, aliàs non posset existere: ergo ex eo non producit aliam qualitatem in parte contigua, ne producat qualitatem adeò remissam, ut non possit operari; quia cum non produceret quiddam in se habet, & ipsa tantum habet minimum requisitum ad operandum, si aliquid produceret, necessarii esset infra minimum requisitum ad operationem: ergo qualitas petit non produci infra minimum requisitum ad operationem: ergo petit produci sub tanta intensioe: ergo habet intensioem determinatam.

Mirum est huius recentioris acumen, nos impetit eisdem telis quibus sua eueritur sententia, sic telum ab illo iactum in ipsum contorqueo. Qualitas existens in vltima parte sphaeræ non potest aliam producere, ergo datur qualitas ita remissa, ut non possit operari. Respondet illam qualitatem ex se posse aliam producere, repugnare tamen productionem ratione effectus, quia repugnat qualitas remissior qualitate existēte in vltima parte sphaeræ. Et æquè intensa ab illa produci nequit. Contrà: siue repugnancia proueniat ex virtute causæ, siue ex impossibilitate effectus verum est dicere, qualitatem illam non posse operari: Ergo verum est dicere qualitatem existere in statu, in quo non potest operari. Secundo eandem solutionem impugno. Potest esse qualitas ex se potens operari, quæ id præstare nequeat propter repugnantiam effectus: ergo non est vade probetur qualitatem requirere certam intensioem, ut ex se sit operatiua: asserit enim ego quamlibet qualitatem ex se esse operatiuam in quacumque intensioe, non posse tamen ratione effectus infra tantam intensioem operari.

Tandem præcipuum fundamentum huius sententiæ firmum non est, licet enim esse sit propter operari, ex eo non inferitur, qualitatem per accedens esse non posse ita remissam, ut operari non possit: est contra propriam entitatem, & propensionem, materia enim est propter formam, & propter compositum, & tamen in sententia huius Auctoris, quam veram iudico, ex se naturaliter potest esse materia, sine forma, & sine composito. Et essentia sua propter suas passiones, aqua propter frigiditatem, ut odio producendam, quam non semper producit, sicuti neque alia essentia suas passiones, & proprietates.

Secundo demus illud axioma, esse est propter operari, firmum sibi tenere nihil posse existere, quod non possit operari, necessarii illud intelligendum est de potentia inadæquata, & incompleta, ut patet in potentia animæ, quæ existere possunt sine speciebus, sine quibus non sunt adæquate potentes effectum producere, quam potentia inadæquata habet qualitas, quantumuis remissa, quia si cum aliis gradibus coniungatur, ipsa simul cum aliis effectum producit.

Obiiciunt nonnulli: ideo forma viuens non potest existere sine sua deorganizatione, quia non potest operari sine illa: ergo entitas requirit ad existendum totam id, quod requirit ad operandum: ergo quæ non habet requisita ad operandum nequit existere. Respondent nonnulli disparē esse rationem, quia forma semel posita sine deorganizatione non potest postea aliam habere, ac proinde neque proximè, vel remotè potest operari. Qualitas verò minor minima requisita ad operandum potest intendi, ac proinde saltem remotè potest operari. Non acquiesco: quia sæpè forma conseruatur in statu, in quo non potest acquirere requisita ad aliquas operationes, ut patet in homine carenti oculorum deorganizatione, & tamen illius forma est propter operationes, quas neque proximè, neque remotè potest exercere: ergo potest existere, quin possit exercere adhuc remotè aliquas operationes, ad quas ordinatur: ergo ex hoc capite (idem de omnibus esset censendum) forma non indiuisibiliter respicit omnes operationes, & ad illas per modum vnius ordinatur. Melius respondetur formam non posse conseruari sine sua deorganizatione, quia quotiescumque deficit illius deorganizatio, dantur dispositiones determinantes materiam ad aliam formam priorem expellentem, vel dato perire posse ex defectu deorganizationis, dici potest talem esse naturam formæ, ut sine illa conseruari nequeat, quod à posteriori nobis constat, & à priori nulla alia ratio nobis innoceat.

Aliqui sectatores negatiuæ sententiæ hac ratione probant qualitatem

qualitem non requirere determinatam intensiōem. Si qualitas requireret certam, & determinatam intensiōem, produceretur in prima mensura sui esse cum tota illa intensiōe: ergo qualitas diuisibilis posset produci in instanti sub tanta intensiōe: ergo sub alia maiori ergo posset tota qualitas simul produci: ergo non produceretur successiue. Priores consequentiæ non terrent, sed alliciunt, probabo enim in instanti produci qualitatem diuisibilem. Posteriores consequentiæ pessimè inferuntur: quia, virtus agentium est finita, & illa quæ valet simul tres gradus producere, nequit ad quartum simul cum aliis suam extendere actionem, quia ad maiorem effectum maior requiritur virtus, & minor alia minorem effectum produciens maiorem attingere non valet.

§. II.

Propria sententia.

D Vplicem contemplan tam intensiōis, quam remissionis terminum, quemdam intrinsecum, alium extrinsecum (non loquor de friuolis illis terminis per maximum quod sic, vel minimum quod non:) intrinsecum voco terminum ortum à natura qualitatis illum exigentis; extrinsecum, quem qualitatis natura non sibi præfixit, sed tantum originem trahit à causis extrinsecis determinatis ad producendam qualitatem intra certam latitudinem, non valentibus infra illam suam deprimerè actionem, neque supra illam influxum eleuare.

P RIMA CONCLUSIO: Omnis qualitas cuiuscunque naturæ illa sit, habet terminum extrinsecum intensiōis quem naturaliter excedere non potest. Ratio est manifestas quælibet causa creata habet certam, & determinatam virtutem ad tantam intensiōem, & non aliam maiorem producendam; ergo licet qualitas ex natura sua magis, & magis possit intendi ratione agentis determinabitur ad tantam intensiōem, & non aliam maiorem naturaliter attingendam; quia non potest naturaliter intensiōem attingere, quam nullum agens naturale producere valet.

S ECUNDA CONCLUSIO: Qualitates quæ ex natura sua sunt dispositiones, habent terminum intrinsecum, quem petunt non excedere, & naturaliter nunquam excedunt. Ratio est facilis. Qualitas vt sit dispositio ad formam, debet esse in tanta intensiōe, & non in alia maiori: ergo qualitas, quæ petit esse dispositio ad formam, petit esse in tanta intensiōe, & non in alia maiori; ergo ex natura sua terminum intrinsecum habet intensiōis, quem naturaliter non excedit.

D ICES rectè probari qualitatem exigere tantam intensiōem non tamen conuinci, non posse naturaliter contra propriam exigentiam, illam excedere, sicut enim frigiditas aquæ exigitur vt octo, & potest remitti infra intensiōem vt octo, ita forsan poterit intendi supra intensiōem, quam petit, nec valet respondere intensiōem vt octo esse maximam, quæ dari potest, de hoc enim est questio. Respondeo, posita exigentia formæ ad tantam intensiōem, & non aliam, rectè probari non posse dari naturaliter supra illam intensiōem, quia ignis validissimus inter omnia agentia ad calorem producendum tantum potest producere calorem quem forma exigit: ergo si forma exigit calorem determinatum, tantum poterit calorem determinatum producere: ergo nulla causa creata poterit maiorem alium producere, cum omnes excedat ignis virtute actiua caloris.

T ERZIA CONCLUSIO: Nulla qualitas habet terminum intrinsecum intensiōis, quem non possit supernaturaliter excedere, sed quælibet ex se potest magis, & magis augeri naturaliter intra finitam intensiōem, & infinitam supernaturaliter attingere. Prior pars conclusionis probatur ex eo quod nullum appareat caput ratione cuius non possit qualitas magis, & magis intendi dum non pertingat infinitam intensiōem. Posteriolem proba Controu. 14 Physic. punct. 5, vbi proba posse dari infinitam intensiōem, & ibidem, n. 9. Respondeo eidem obiectioni, quæ specialiter fit contra infinitam intensiōem qualitatis, quorum gradus sunt subordinati.

Q UARTA CONCLUSIO: Qualitates quæ dispositiones non sunt, neque formæ, nullum terminum habent, quem adhuc naturaliter petant non excedere. Moueor ad hanc conclusionem, quia nullum est fundamentum ad talem terminum constituendum, cur enim lux quantumuis intensa

petet non vltra augeri, si gradus alij intensiōis possibile sint, cum quilibet gradus sit noua perfectio illius, & nullum sit caput ex quo talis intensiō illi disconueniens esse possit.

Q UINTA CONCLUSIO: Nulla qualitas habet terminum remissionis ab intrinsecis permanetem, sed ex natura sua potest esse, in qualibet minori, & minori, ita vt in quacunque, quantumuis exigua possit conseruari, etiam si illa non possit operari: Probatur hæc conclusio ex destructione fundamenti oppositæ sententiæ: si propter aliquam rationem, qualitas haberet terminum intrinsecum remissionis, maxime, quia esse est propter operari, & ita non posset esse cum illa mensura intensiōis, sub qua non posset operari, sed hæc ratio est nulla, vt probaui; ergo nullum habet fixum remissionis terminum. Secundo quilibet gradus per suammet intensiōem exigit sui conseruationem, & nulla potest excogitari dependentia in gradibus, quantumuis remissis ab aliis, quibus maior fiat intensiō: ergo independenter ab aliis suam exigent conseruationem, quantumuis sint remissi: ergo naturaliter erit illis debita conseruatio; ergo naturaliter valebunt absque aliis subsistere.

S EXTA CONCLUSIO: Qualitas habens contrarium non habet terminum remissionis adhuc extrinsecum, sed ex omni parte potest conseruari in minori, & in minori, si continuum constet ex infinitis partibus, & indiuisibili intensiōis, si ex puris indiuisibilibus constituatur. Probatur hæc conclusio: quo magis intenditur calor magis remittitur frigiditas. Sed potest intendi calor magis, ac magis successiue in quacunque intensiōe, quouique compleatur calor vt octo: ergo potest remitti frigiditas magis ac magis in quacunque intensiōe, quouique tota peritus expellatur, eadem enim est mensura intensiōis caloris, & expulsiōis frigiditatis.

S EPTIMA CONCLUSIO: Qualitas carens contrario: verbi gratia, lux, in opinione, quæ continuum ex infinitis partibus componit habet terminum extrinsecum remissionis. Probo hanc conclusionem. Qualitas vt operetur requirit tantam intensiōem infra quam operari nequit: verbi gratia, qualitatem vt tria: hæc qualitas vt tria est agens necessarium quod semper producat totum quod potest: demus ergo producere lucem vt duo, hæc lux vt duo non poterit lucem aliam producere; quia est minor minima requisita ad operandum, neque ex aliquo capite poterit remitti, quia caret contrario: ergo semper erit intensa vt duo: ergo habet terminum saltem extrinsecum remissionis. Neque poteris dicere posse decrescere propter maiorem distantiam agentis, quia illam constituo in vltima parte spheræ, neque per diminutionem causæ conseruantis: quia cum hæc sit qualitas constituta in minima intensiōe ad operandum requisita non potest remitti, & manere cum virtute actiua requisita ad operandum.

O CTAUA CONCLUSIO: In opinione constituite continuum ex puris indiuisibilibus qualitas non habet terminum diuisibilem remissionis, sed potest ad indiuisibile remitti. Quia ex nullo capite repugnat causa constituta, in minima intensiōe ad operandum requisita produciens ipsa diuisibile qualitatis absque vlla intensiōe.

CONTROVERSIA V.

De qualitate in ordine ad suos effectus.

E XPLICVI naturam Qualitatis in ordine ad propria intrinseca illius, eandem in ordine suos effectus explicaturus aggredior: necessaria est hæc disputatio ad cognoscendum modum, quo qualitas à qualitate procedat, & valde utilis ad naturam qualitatis melius dignoscendam, illa enim quæ à priori percipere non possumus, per effectus à posteriori nobis innotescunt.

PUNCTVM PRIMVM.

An simile possit agere in simile.

D Vm inquirerem, an gradus qualitatis subordinatio nem inter se haberet iacta difficultas, cur graduum subordinatio